

Boom Juridische uitgevers
Postbus 85576
2508 CG Den Haag
T (070) 330 70 33
F (070) 330 70 30
E info@bju.nl
I www.bju.nl

EstateTip Review

Afl. 2006-43

15 november 2006

Iets over legaten met periodieke uitkeringen, tegenwaarde en inkomstenbelasting Wel leuk, maar niet gemakkelijk ...

De verhouding tussen *civiel* en *fiscaal* recht is gecompliceerd, zo ondervindt een estate planner nagenoeg dagelijks. Aan civielrechtelijke vormgeving zijn bepaalde fiscale gevolgen verbonden, terwijl – en dat gebeurt nog vaker – de fiscaliteit doorslaggevend is voor de civielrechtelijke invulling van de wensen van een cliënt. Dat daarbij niet slechts het erfrecht, het huwelijksvermogensrecht, de successiebelastingen en de overdrachtsbelasting betrokken zijn, is niets nieuws. De inkomstenbelasting is een belangrijke factor, veelal zelfs de belangrijkste. De heffing is immers periodiek; de blauwe enveloppen keren jaarlijks terug. ‘Planningsmissers’ met inkomstenbelasting kunnen dan ook extra zuur uitpakken.

Uit aan ons voorgelegde casus blijkt dat het onder meer ‘oppassen geblazen’ is met *periodieke uitkeringen*. In het bijzonder legaten van periodieke uitkeringen leveren fiscale vragen op. Het lijkt ons dan ook opportuun om aan de belastbaarheid van dergelijke uitkeringen met inkomstenbelasting in *EstateTip Review* enige woorden te wijden. We beperken ons thans tot de inkomstenbelasting; op eventuele samenloopkwesities met de successiebelastingen komen wij later nog terug.

Belastbare periodieke uitkeringen en verstrekkingen behoren tot het inkomen uit *werk* en *woning* van Box I (art. 3.1 Wet IB 2001). Artikel 3.100 lid 1 letter a Wet IB 2001 bepaalt vervolgens dat tot deze uitkeringen en verstrekkingen onder meer de aangewezen periodieke uitkeringen en verstrekkingen behoren, die op hun beurt in artikel 3.101 Wet IB 2001 worden gedefinieerd.

Lid 1 van dit artikel luidt als volgt:

- ‘Aangewezen periodieke uitkeringen en verstrekkingen zijn de periodieke uitkeringen en verstrekkingen die:
- worden ontvangen op grond van een publiekrechtelijke regeling;
 - worden ontvangen op grond van een rechtstreeks uit het familierecht voortvloeiende verplichting, tenzij de uitkeringen of verstrekkingen worden ontvangen van bloed- of aanverwanten in de rechte lijn of in de tweede graad van de zijlijn;

- c. in rechte vorderbaar zijn en niet de tegenwaarde voor een prestatie vormen, tenzij de uitkeringen of verstrekkingen worden ontvangen van een bloed- of aanverwant in de rechte lijn of in de tweede graad van de zijlijn dan wel de genieter behoort tot het huishouden van de schuldenaar;
- d. niet in rechte vorderbaar zijn en worden ontvangen van een rechtspersoon.'

Toegesplitst op legaten van periodieke uitkeringen, kunnen de letters a, b, en d thans buiten beschouwing blijven. Voor de goede orde merken wij nog op dat met de uitkeringen en verstrekkingen van letter b op verzorgingsverplichtingen wordt bedoeld (alimentatie) en dat letter d vanzelfsprekend ook bij een legaat van een periodieke uitkering aan de orde kan komen, indien de uitkeringsplicht door de erflater ten laste van een rechtspersoon is gebracht.

Voordat wij kunnen overgaan tot het ontleden van letter c, dient evenwel de vraag te worden beantwoord wanneer sprake is van een periodieke uitkering of verstrekking. De wet geeft daarvan geen omschrijving. Kan een verkrijging uit een legaat evenwel *niet* als zodanig worden gekwalificeerd, dan komt men aan inkomstenbelastingheffing op grond van artikel 3.101 Wet IB 2001 niet toe.

Van Dijck definieerde een periodieke uitkering als volgt (J.E.A.M. van Dijck, *Uitkeringen in de Wet IB 1964 (I)*, *Weekblad* 1970/4994, p. 449):

'een uitkering welke een onderdeel is of kan zijn van een reeks uitkeringen, voor zover iedere uitkering – voor zichzelf – afhankelijk is van een toekomstige onzekere gebeurtenis, zulks beoordeeld vanuit de schuldenaar en naar het moment waarop de uitkeringen een aanvang nemen, en voor zover de uitkering niet een onderdeel vormt van een complex van rechten en verplichtingen, welke bij voortduring tegenover elkaar staan.'

Voor de goede orde merken wij op dat waar uitkering staat, daarvoor ook verstrekking kan worden gelezen. Het verschil tussen uitkering en verstrekking is namelijk gelegen in de *aard* van de *prestatie*: uitkeringen zien op geld, verstrekkingen op prestaties in natura.

Als vaststaat dat van een periodieke uitkering sprake is, kan dat een *aangewezen* periodieke uitkering in de zin van artikel 3.101 lid 1 letter c Wet IB 2001 zijn, indien aan de volgende vereisten wordt voldaan:

1. in rechte vorderbaar;
2. niet de tegenwaarde voor een prestatie vormen;
3. niet ontvangen worden *van* een bloed- of aanverwant in de rechte lijn of in de tweede graad van de zijlijn;
4. de genieter behoort niet tot het huishouden van de schuldenaar.

De *eerste* eis hangt samen met het gegeven dat inkomsten uit vermogen belast worden. Is geen sprake van een vermogensrecht, dan komt heffing niet in beeld. Het legaat levert aan de gerechtigde echter een vorderingsrecht op (art. 4:117 lid 1 BW). Aan de eerste eis zal dan in beginsel zijn voldaan.

De *derde* en de *vierde* eis houden de periodieke uitkering binnen het gezin buiten Box I, hetgeen niet wegneemt dat de daarmee samenhangende aanspraak/verplichting tot de bezittingen en schulden van Box III behoort en derhalve inkomstenbelastinggevolgen kan hebben.

De *tweede* eis is in feite de 'lastigste'.

Zijn de periodieke uitkeringen *geen* tegenwaarde voor een prestatie (en is aan de overige eisen voldaan), dan is de – ontvangen – uitkering in Box I aan de heffing van inkomstenbelasting (tegen een progressief tarief) onderworpen. Let wel: dit betekent niet dat de uitkering dan ook 'automatisch' aftrekbaar is bij de schuldenaar. Daarvan is in beginsel slechts sprake indien de uitkering berust op een dringende morele verplichting tot voorziening in het levensonderhoud (art. 6.3 lid 1 letter f Wet IB 2001). Er is in situaties als deze derhalve meestal sprake van belastbaarheid bij de 'ontvanger', *zonder* aftrek bij de 'betaler'.

De periodieke uitkering die de tegenwaarde voor een prestatie vormt, blijft uit Box I – zo blijkt uit de wettekst –, hetgeen niet wegneemt dat – zoals hiervoor al aangegeven – Box III-heffing in beeld kan komen.

In de Cursus Belastingrecht (Inkomstenbelasting) brengen de auteurs de inkomstenbelastingheffing over periodieke uitkeringen in verband met onder meer het *erfrecht*. Zij schrijven in verband met de *tweede* eis (*Cursus Belastingrecht, Inkomstenbelasting*, Studenteneditie, p. 543):

'Het behoeft geen betoog dat in beginsel *geen* sprake is van een tegenwaarde voor een prestatie ingeval de reeks uitkeringen is gevestigd bij overeenkomst van *schenking* of bij *testamentaire beschikking*. Een tegenprestatie is echter wel aanwezig, indien de verplichting tot het doen van de uitkeringen als *last* is verbonden aan een *gift* of een *legaat* (zie Res. 12 november 1942, B 7766). Aan het criterium is ook voldaan wanneer iemand als tegenprestatie voor het stamrecht geen aanspraak maakt op zijn *legitieme portie* (Hof 's-Hertogenbosch 26 januari 1973, nr. 410/1972, BNB 1973/228) of genoeg neemt met *onderbedeling* bij een scheiding en deling (Hof 's-Hertogenbosch 18 juni 1976, nr. 654/1975, BNB 1977/220).' [Cursivering van ons, SBS]

We gaan terug naar de Resolutie uit 1942, waarin onder meer wordt gesproken over de verkrijging van een *legaat* onder de *last van een periodieke uitkering*. De uiteindelijke conclusie is dat sprake is van een tegenwaarde indien de uitkeringsplicht is *verbonden* aan een erfrechtelijke verkrijging of een schenking.

Bij de 'erfrechtelijke periodieke uitkering' is een erflater, een 'betaler' en een 'ontvanger' betrokken. De erflater legt de testamentaire basis voor de periodieke uitkering. De uitkeringsplicht kan worden 'verbonden' aan het erfgenaamschap of aan een legaat. Het uitkeringsrecht kan worden vormgegeven via een legaat of een testamentaire last, waarbij men zich bij de laatste beschikking dient te realiseren dat nakoming daarvan als zodanig niet in rechte kan worden gevorderd (art. 4:130 lid 1 BW) en derhalve een 'probleem' voor de hiervoor bedoelde eerste eis oplevert.

Met betrekking tot de 'tegenwaarde-eis' spelen in ieder geval twee vragen:

1. Wanneer is 'iets' een tegenwaarde voor een prestatie?
2. Vanuit wiens perspectief moet worden beoordeeld of een tegenwaarde voor een prestatie wordt verricht?

Op de *eerste* vraag is de Hoge Raad al in de jaren vijftig van de vorige eeuw ingegaan (HR 31 maart 1954, nr. 11 703, BNB 1955/141*). Hij besliste dat van een tegenwaarde voor een prestatie ook nog kan worden gesproken, indien de waarde van de tegenprestatie geringer is dan die van de verkregen periodieke uitkering voor zover tussen beide waarden niet een wanverhouding bestaat. Een vaag, abstract criterium derhalve waarbij van geval tot geval zal moeten worden beoordeeld of daarvan sprake is.

Voor een antwoord op de *tweede*, wel met de eerste verwante, vraag kan worden geput uit een tweetal recent door de Hoge Raad gewezen arresten (HR 14 juli 2006, nr. 39 262, V-N 2006/39.21, HR 14 juli 2006, nr. 39 201, V-N 2006/39.22). In de casus van beide arresten ging het om een van een *trust* ontvangen periodieke uitkering. Trustvraagstukken laten we thans buiten beschouwing. De uitkeringsplicht is door een erflater in het leven geroepen door het onderbrengen van vermogen in een trust met het oog op het – na diens overlijden – verrichten van periodieke uitkeringen.

De Hoge Raad overweegt het volgende:

'3.4 Voor de vraag of een periodieke uitkering de tegenwaarde voor een prestatie vormt, (...), is ingeval de periodieke uitkering is bedongen bij een *overeenkomst*, slechts van belang of in die overeenkomst de aanvaarding van de verplichting tot het doen van de periodieke uitkeringen haar grond vindt in de bedongen tegenprestatie (...). Derhalve dient de vraag of een periodieke uitkering de tegenwaarde voor een prestatie vormt, te worden beoordeeld vanuit de positie van de *schuldenaar* van de periodieke uitkering. Het komt erop aan of degene die de uitkeringen is verschuldigd, een prestatie heeft genoten waarin het ontstaan van de verplichting tot het doen van de uitkeringen zijn grond vindt. Het voorgaande geldt evenzeer indien de verplichting tot het doen van periodieke uitkeringen voortvloeit uit een *eenzijdige rechtshandeling*.

3.5 In het onderhavige geval is in overeenstemming met de bij *testament* vastgelegde trustvoorwaarden bij het overlijden van de echtgenoot van belanghebbende door hem nagelaten vermogen ondergebracht in een trust met het oog op onder meer het verrichten van periodieke uitkeringen aan belanghebbende. Dit onderbrengen van vermogen is aan te merken als de prestatie, waarin het ontstaan van de verplichting tot het doen van uitkeringen aan belanghebbende zijn grond vindt.' [Cursivering van ons, SBS]

Heldere taal. Vanuit het perspectief van de schuldenaar van de periodieke uitkering moet worden beoordeeld of deze de tegenwaarde voor een prestatie vormt. Niet relevant is wie deze prestatie heeft verricht. Dat kan derhalve een erflater zijn, terwijl een (sub)legataris of 'lastbevoordeelde' de uitkering ontvangt.

Zo op het eerste gezicht lijkt een legaat van een periodieke uitkering of verstrekking bij de ontvanger buiten de heffing van inkomstenbelasting te blijven, omdat deze – vanuit het gezichtspunt van de schuldenaar van de uitkering/verstrekking – de tegenwaarde voor een prestatie vormt. De schuldenaar is immers erfgenaam en/of legataris en ontvangt een ‘koopsom’ voor de periodieke uitkering/verstrekking. Toch lijkt voorzichtigheid geboden.

De Hoge Raad benadrukt dat het erop aan komt of degene die de uitkeringen is verschuldigd een prestatie heeft genoten waarin het ontstaan van de verplichting tot het doen van de uitkeringen zijn grond vindt. Er dient derhalve een ‘verband’ tussen de prestatie en de uitkering/verstrekking te bestaan. Daaraan is – volgens het besluit uit 1942 – in ieder geval voldaan als aan een legaat (prestatie die de tegenwaarde vormt) een sublegaat van een periodieke uitkering wordt gekoppeld. De erflater die ‘slechts’ een legaat van een periodieke uitkering in zijn testament opneemt, en de ‘last’ voor de nakoming daarvan achterlaat bij zijn – wettelijke – erfgenamen, loopt het risico dat de periodieke uitkering bij de ontvanger daarvan met inkomstenbelasting wordt getroffen, omdat het hiervoor bedoelde verband mogelijk ontbreekt.

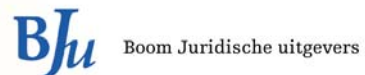
De op 14 juli 2006 gewezen arresten betreffen de toepassing van de Wet IB 1964, maar hebben onverminderd betekenis voor de huidige inkomstenbelastingwet. De ‘niet-familiaire’, periodieke uitkering die in rechte vorderbaar is en niet de tegenwaarde voor een prestatie vormt, is bij de ontvanger in Box I belast tegen het progressieve tarief dat oploopt tot 52%. De periodieke uitkeringen die de tegenwaarde voor een prestatie vormen, worden echter niet voor het volle bedrag belast. De – gekapitaliseerde – waarde van de periodieke uitkeringsrecht maakt onderdeel van de rendementsgrondslag van Box III uit, hetgeen leidt tot een heffing van 30% inkomstenbelasting over 4% van de gemiddelde waarde van het recht op de uitkering/verstrekking. Het verschil spreekt voor zich.

Men zij er bij het werken met legaten van periodieke uitkeringen op bedacht!

Tot volgende week!

ScholsBurgerhartSchols

Boom Juridische uitgevers

www.scholsburgerhartschols.nl

www.bju.nl

© 2006 Boom Juridische uitgevers / ScholsBurgerhartSchols

Hoewel de uiterste zorg is besteed aan de inhoud van *EstateTip* aanvaarden de uitgever en de redactie geen aansprakelijkheid voor onvolledigheid of onjuistheid.